KÖYÜMDEN...
GÖNLÜMDEN...

MEHMET ALİ KALKAN

ÖTÜKEN

/ otukennesriyat

YAYIN NU: 2100
EDEBÎ ESERLER: 1058

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-714-1

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: Oğuzhan Murat Öztürk

Kapak Tasarımı: Mahmut Doğan

Dizgi-Tertip: Mahmut Doğan

Kapak Baskısı: CB Matbaacılık

Baskı: Unifset Basım Yayın Sanayii ve Ticaret Ltd Şti
Yakuplu Mah. 194. Sok. Nu:1 / 159 3. Matbaacılar Sitesi
Beylikdüzü-İstanbul Tel: (0212) 875 37 85
Sertifika Nu: 72541

İstanbul- 2024

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Mehmet Ali Kalkan: 1958 yılında Eskişehir'de doğdu. İlk, orta ve lise tahsilini Eskişehir'de tamamladı. 1980 yılında Adana Mühendislik Bilimleri Fakültesi, İnşaat Mühendisliği bölümünden mezun oldu. Halen Eskişehir'de mesleğine devam etmektedir. Evli ve iki çocuk babasıdır. Yağmur'un da dedesi.

Geceye Göz Ekledim -2001
Gök Aradık Tuğlara - 2014
Ufuklar Ardı Bizim - 2022

Babam Bayram Kalkan ve
annem Gülsüm Kalkan'ın
aziz hatırâlarına...

İÇİNDEKİLER

BİZİM KÖY • 11
DAĞLARIN KOLYELERİ • 13
TÜRKÜ SÖZÜ • 15
YILDIZLARA ÇOBAN DURDUĞUM ZAMAN • 17
YAŞLILIK MAAŞI • 19
ON YEDİ BENLİ • 21
MEVLİD • 23
DOKUMA TEZGÂHI • 25
SUYU BULMAK • 27
SU • 29
ÇALIŞMADAN ÇOK KAZANMAK • 31
SUSAK • 33
SARILMAK • 35
BİR DAMLA SUYUN GAYESİ • 37
ARDIÇ AĞACI • 39
KÖSTEK KESMEK • 41
GEÇMİŞ ZAMAN OLUR Kİ • 43
MEZARLIKLAR • 45
BABAMI ÖZLEDİM... • 47
GÜN VE TÜN • 49
"YEŞİL YAPRAK GİBİ TÜTÜYORSUN GÖZÜMDE" • 51
GÖK KUBBE ÇADIRIMIZ... • 53
EREZLE • 55
TÜRKMEN BABA MEZARI • 57
ATA MEZARI • 59
YAĞMUR DUASI • 61
TÜRKİSTAN TOPRAĞI VE YADA TAŞI • 63
KAÇ BAHAR GÖRDÜN? • 65
"RÜZGÂR ÖZÜR DİLESE DE DAL
KIRILDI BİR KERE." • 67
YAĞMUR DUASI • 69

OSMAN AĞABEY • 71
MUHİP • 73
KANUNİ SULTAN SÜLEYMAN • 77
ARPA • 79
BORÇ PARA • 81
SEVİYOR... SEVİYOR... • 83
AĞAÇLAR SADECE AĞAÇ DEĞİL • 85
KIRKPINAR • 87
YAĞLI GÜREŞ • 89
BEYKÖY • 91
İSİM KOYMAK • 93
MANTARLAR • 95
YENİ BAYRAMLAR • 97
DEDEM, BABAM, MUHİTTİN • 99
AĞAÇ YAŞKEN EĞİLİR • 101
ŞİİR YAZMAK • 103
5 OCAK • 107
HEYBE • 115
TAŞ DEDİ Kİ • 117
BÜKME ÖRTME • 119
ÇANAKKALE MAHŞERİ • 121
SULTAN ALAADDİN • 123
BANKA • 125
O BEBEK EVLENDİ • 127
KIZILELMA • 129
BAŞ YASTIĞI... • 131
ODA • 133
HEY ON BEŞLİ • 135
İĞDE • 137
ALLAH İŞİNE MAKBUZ MU OLUR? • 139
CENAZE ARABASI ŞOFÖRÜ • 141
KIZ İSTEME • 143
TULUMBA • 145
DÜĞÜN • 147
AKLI BİR KENARDA BIRAKIYORUZ • 149
SORU CEVAP • 151
AŞK VATANDI • 153

BİZİM KÖY

Köyümüz…
Ben Eskişehir'de doğdum büyüdüm ama her fırsat bulduğumda köye giderdim. Köyümüz o zaman iki yüz hane idi. Bir daracık pencereden dünya görünürdü. Odun sobası etrafında dinlediğimiz sohbetler, Mehmet Ali dedemin bir tenekeyi boyuna kesip yaptığı mangalda gelenlere kahve yapıp ikram edişi içimizi ısıtırdı. Dağlarında güttüğümüz koyunlar, gece seyrettiğimiz uçsuz bucaksız yıldız denizi bizi başka âlemlere götürürdü.

Dağ dağ büyürdük, yayla yayla içimiz çiçeklenirdi.

"Ekin ektim çöllere de,

Yoldurmadım ellere" türküsünü söylerdik. Garüsen abi akraba değildi ama köylümüzdü. Ekin biçmeye giderken ben de gitmek istemiştim, ailesiyle beraber beni de götürmüştü. Bir hafta dağlarda kalmıştık.

Harman sürerdik, "Harman Yeri Yaş Yeri" olurdu bazen. Bazen de Harmana sarı saman sererdik. Serilen belki de ümitlerimizdi. Çeşmelerimiz vardı güzelliğe akan. İbrik ibrik, kova kova hatıralar sinerdi etrafına. Toprak yoldan belki saatte bir kamyon geçerdi. Hangisi olduğunu çoğu zaman tahmin ederdik gece karanlığında. Gaz lambası, idare lambası vardı. Gece de "su sulamaya" "finar" ile giderdik. Su hayattı, ümitleri yeşertirdi.

Şimdi nereden icap ettiyse "mahalle" dediler köye.

Nevzat Kösoğlu ağabey "Köye plastik pencere geldiğinde bir şeyler eksilmeye başladı," demişti Köyümüze kanunsuz, kaçak inşaat yapan, ağaçları kesen belediyeyi yazdığımda gençlerin bir kısmı "Köye bir şeyler yapılsın da kim yaparsa yapsın, kaynağı ne olursa olsun," gibi laflar ettiler.

Yazmaya çalıştığım "Köyümden... Gönlümden…" bunlar değildi. Köydeki güzelliklerdi, insanların samimiyeti idi. Helali, haramı, doğruyu, yanlışı ayırmaktaki ferasetleriydi. Ahmet'in dağda bayırda bulunan sahipsiz ağaçları "Kurt, kuş yir," diye aşılamasıydı. Geliri olmayan bir teyzenin "Yaşın altmış beş olmuş, o yüzden sana yaşlılık aylığı bağlamaya geldik," diyen yetkililere "Olmaz, almam, ırahmetlik buvam beni nöfusa bi yaş böyük yazdırmış, alırsam haram olur," diyen güzelliğiydi.

Rahmetli babam kavga edenlere, savaşlara katılanlara "Bu dünya geniş, herkese yer var, niye sığamıyorlar!" derdi. Bu sözü düşünerek "Dağ ile Konuşmam"da şöyle demiştim:

Dünya geniş, hiç kimseye dar değil,
Bana gitmek, sana kalmak zor değil,
Doruğunu vatan tutan kar değil,
Damla damla ben eririm dağlar eyy!

Eriyen dağ mıydı, ayak uyduramadığımız çağ mıydı, dünyayla kuramadığımız bağ mıydı, biz miydik, bilemedim.

Biz yine türkü dinleyelim. "Bu yoldan çoklar gider," ya da "Uzun ince bir yoldayım."

DAĞLARIN KOLYELERİ

Köyümüzde karşıdaki iki dağın arasında bir çay var. Dereler, çaylar dağların kolyeleri imiş. Suyu kesilmeyen pınar da dağının başında kar eksilmeyenmiş. Arif Nihat Asya böyle söylüyor.

Yıllar önce köyde birisini yılan sokmuş. Babam dokuz on yaşlarında olduğuna göre yıl 1940-41 olmalı. Babama demişler ki "Çayın karşısına geçme, hep bu yakadan, dağın eteğinden git. Dağlar bitince bir ovaya varacaksın. Gördüğün ilk köyden birisine falan köyü sor. O köyde Sıhhiye Osman var, onu al gel. Çabucak gelin ki yılan sokan kişiye bir şey olmasın."

Babam gitmiş, o köyü ve Sıhhiye Osman'ı bulmuş, O da üşenmemiş gelmiş. Ne ilaç verdiyse yılanın soktuğu şahıs da iyi olmuş.

Baktığın, gördüğün her yerde hatıralar var. Yahya Kemal "Vatan, hatıralardır," demiş ya. Şimdi biz o yaşlardaki çocuklarımızı bakkala ekmek almaya göndermiyoruz.

Aklıma geldi işte...

TÜRKÜ SÖZÜ

"Bizim pencereler yele karşıdır." Türkü Sözü
Hani Bedri Rahmi Eyüboğlu diyordu ya:

Şairim,
Zifiri karanlıkta gelse şiirin hası,
Ayak seslerinden tanırım.
Ne zaman bir köy türküsü duysam,
Şairliğimden utanırım.

Bahsettiği türkülerden biri de şudur eminim:

Bizim pencereler yele karşıdır,
Muhabbet dediğin karşı karşıdır,
Girebilsen gör sinemde neler var,
Gülüp oynadığım ele karşıdır.

Bizim pencerelerimizin önüne başka birisi ev yapmazdı, önümüzü kapatmazdı, güneşimizi, manzaramızı kesmezdi. Hepimizin hepimize saygısı vardı. Pişirdiğimiz yemekten komşularımız da nasiplenirdi. Ellerimiz yumuk değildi.

Hem kan kussak bile kızılcık şerbeti içtik derdik, rahmetli babam böyle söylerdi. Kuru ekmek yerdik, dişimizi karıştırırdık başkaları et yedi sansın diye. Gerçi onlar bilir gereğini yapardı. Dedeler, nineler torunlarına göz bebeklerinden daha iyi bakarlardı, tecrübelerini, masallarını anlatırlardı, öyle para falan akıllarının ucundan bile geçmezdi.

Türkünün ikinci kıtası şöyle:

Sabahın seheri günden ileri,
Ben kimi sevmişim senden ileri,
Ziyaret olmuşsun kurban istersin,
Kurban bulamadım candan ileri.

Seher sabahtan önce gelir dese normal bir cümle olurdu ama böyle söylemek ne kadar güzel.

Ata mezarları hep dağ başlarında, yükseklerde olurdu. Şeyh Edebalı'nın, Dursun Fakıh'ın, Seyit Battal Gazi'nin, Türkmen Baba'nın mezarlarında olduğu gibi. Sevdiğini ne kadar da yücelerde görmüştü ve en ileri kurbanını sunuyordu.

Pencereden Hadime teyzem dağları ve mezarlığı seyrediyordu gittiğimde.

YILDIZLARA ÇOBAN DURDUĞUM ZAMAN

Elli yılı geçmiştir.
Rahmetli babam ile köylümüz, arkadaşı rahmetli Osman ağabey Eskişehir'de Şeker Fabrikası Tohum Üretme Çiftliğinde çalışıyorlardı. Ama akılları da doğup büyüdükleri köydeydi.

Davar sahibi olmaya karar verdiler, sandıktan para çektiler, biraz da birikmiş paraları vardı. Köylerden koyun, kuzu, keçi vs. topladılar. Üç yüz civarına ulaştı sayı. Köyden de bir çoban buldular. Dağda bir ağıl yaptılar. Davara uygun köpeği de bir başka ilçeden çok para verip almışlardı. Birkaç köpek daha vardı. Çoban davarı güdüyor, haftada bir de şehirden gidip davarın yanına uğruyorlardı.

Bir müddet ben de gidip kaldım dağda.

Kalbimin üstüne çökerken duman,
Yıllara vedanın efkârı yaman,
Yıldızlara çoban durduğum zaman,
Mehtabın yüzünde donar gözlerin.

Bu şiirin sözleri oralardan kalma.
İlk zamanlar işleri iyi gidiyordu.

Yaptıkları ağılın üstünün birazını örtebilmişler. Tuttukları çobanın da elli kadar hayvanı varmış, onlar da davarda mecburen. Yağmur yağınca kapalı yere kendi hayvanlarını koyuyormuş çoban, bizimkiler dışarıda.

Elli altı kuzu, koyun telef oldu soğuktan hastalıktan. Hiç kurt kaptı mı hatırlamıyorum.

Sonra apar topar kalan hayvanları Eskişehir'e Hayvan Pazarı'na getirdik, zararın neresinden dönersen kârdır mantığıyla birkaç "cambaz"a sattık. Bana da biraz çoban parası vermişlerdi, gelenekmiş. Cambazlar onları nereye, kimlere pazarladı, kim bilir!

Şimdi ben bu tecrübeyle davar sahibi olsam babamların bu yaptıklarını yapmazdım.

"Tarlan varsa içinde, işin varsa başında, gemin varsa kıçında ol," demişler. Kesinlikle işimin başında olurdum.

En iyi çobanı bulmaya çalışırdım. Hayvanların hepsine eşit davranacak, ayrım yapmayacak, sevecek biri olurdu bu. Çanları en beğendiklerime değil de sürüden uzaklaşanlara, başını alıp gidenlere takardım. Yoksa çanlar benim için çalardı. Sadece hevesle iş olmazdı.

Şimdi o koyunların soyu nerelerdedir bilmem. Bir kısmı kurban olmuştur, bir kısmının soyu devam ediyordur zannederim. Belki Fırat kenarında kaybolanı da vardır.

Bir miktar Ankara tiftik keçimiz vardı. O zaman şehirden dağa götürecek kamyon bulamamıştık da babamla ikimiz yayan, güde güde götürmüştük. Bunların soyu mu tükendi ne, hiç görmüyorum!

O güzel köpekler kime hizmet etti, onu da hatırlamıyorum. Şimdi yavruları nerede, ne yapıyor bilmem.

Velhasıl çobanlık da davar sahibi olmak da zor. Ciddiyet istiyor, emek istiyor, adalet istiyor, dürüstlük istiyor, samimiyet istiyor vs.

YAŞLILIK MAAŞI

Geliri olmayan bir ablamıza devlet yetkileri altmış beş yaşına girdiğinden dolayı "yaşlılık maaşı" bağlamaya gelmişler, ablamız kabul etmemiş. Yanına gittim "Abla bak hiç gelirin yok, altmış beş yaş maaşını da hak etmişsin, neden almadın?" deyince "Irahmetli buvam beni nöfusa bi yaş böyük yazdırmış, Gocabalının Mısdavagam da öle söledi, alman haram olur, ta bunu hak itmedim," dedi.

Bir gazeteci arkadaşla beraber gitmiştik, bunu haber yapalım deyince "Öle şe mi olurr, ben doğru olanı yaptım, bu devlet bizim. Eğer bi şe yazasanız, resmimi gorsanız hakkımı helal itmem," dedi.

Türkistan'da ilk önce meyve, sebze Turfan bölgesinde çıktığından dolayı zamanından önce olan meyvelere, sebzelere bu sebepten "turfanda" diyoruz ya. Binlerce yıldan beri taşıdığımız bir kelime. Millet "ha" deyince olunmuyor.

Türk milletinin bir ferdi olmak ve bu güzel insanların varlığını bilmek ne güzel.

ON YEDİ BENLİ

Pazar günü köye gittim, baktım dağın eteğinde bir koyun sürüsü.

Fuzuli, Kâbe için "yeryüzünün ben'i" demişti.

Bir şairimiz de beyaz koyun sürüsünün içindeki tek siyah koyunu işaret ederek "sürünün ben'i" ifadesini kullanmıştı.

Dün TRT Müzik'te de "On Yedi Benli" den bahsediyordu. Yunus Emre:

"Beni bende demen bende değilim,

Bir ben vardır bende, benden içeri," diye yazmıştı. Bu "ben" başka bir "ben"di.

Adana'da talebe iken, 1977-78 olmalı, Ersoy ağabeyin bir şiirini ezberlemiştim.

Beni bende demen bendeki beni,
Beni bilmeyene açabilmek zor,
Sen ki göremezsen gözü vereni,
Seninle gerçeğe geçebilmek zor.

Bir dünya yaşarım başıma buyruk,
Bir dünya yaşarım, içime kıvrık,
Bir dünya yaşarım gerçeğe çevrik,
Bir dünya yaşarım uçabilmek zor.

Beni yakar senin taptığın dünya,
Beni yıkar senin yaptığın dünya,
Yanlış yola çıkar saptığın dünya,
Dünyamdan dünyana geçebilmek zor.

Bir gün arkadaşlarla köye gittik, bazı arkadaşlar namaz kılacak, bunun için kıblenin yerini bilmek lazım. Bizim Suat "Ben askerde istihkâmcıydım, bu benim işim. Şimdi karınca yuvalarına, ağaçların yosun tutan kuzey kısımlarına bakacağız," dedi, ellerini arkasına bağladı ve tarlada dolaşmaya başladı. Nice sonra "İşte, şurası!" dedi kendinden gayet emin ama tam ters tarafı gösteriyordu. Bazı arkadaşlar da farklı tarafları gösteriyordu. "Babam şu tarafa durur," dedim tartışma bitti ama Suat da kızdı. "Bana ne ya, herkesin kıblesi kendine!" dedi çıktı işin içinden.

Şimdi Suat bu yazıyı okusa kesin "Herkesin ben'i kendine," der geçerdi.

MEVLİD

Bir mevlid sonrası âmini…
Rahmetli Ayvaz Gökdemir ağabey mevlid için "Camideki Türkçe" demişti. "Biz hacdan gelirken de Avrupa'dan gelirken de vatanımızı özleriz," sözü da Ayvaz ağabeyindi.

Bilge Kağan "Üstte gök çökmedikçe, altta yağız yer delinmedikçe senin ilini ve töreni kim bozabilir?" diyordu. "Altta" kelimesinin aslı "asra" idi. "As" aşağı, "ra" aşağının ötesi idi.

Süleyman Çelebi'nin mevlidi de "Mefhar-i Mevcûdat, Hazret-i Fahr-i Âlem Muhammed Mustafa râ Salâvât," diye başlıyordu. "Ra" Bilge Kağan'dan Süleyman Çelebi'ye uzanıyordu. Millet olmak böyle bir şeydi.

"Yolun Sonu Görünüyor" güzel bir türkü.

Türk milleti binlerce yıldan bu yana, geçmişten geleceğe uzanan yolda bir yerlerde bekliyor. Daha yolumuzun son"-ra"sı var ümitle beklediğimiz.

Şükür bende ben Yaşatan,
Şükür tende can Yaşatan,
Şiir şiir, vatan vatan,
Türk olmak güzel mesela.

Ayvaz Gökdemir ağabeye, bu toprakları vatan yapanlara, şehitlerimize, atalarımıza, geçmişlerimize, mevlitlerde adlarını saydıklarımıza rahmetlerle…

DOKUMA TEZGÂHI

Dokuma tezgâhımız… Ne peşkirler, ne göynekler, ne örtmeler, ne sofra altları dokundu kim bilir... Dokurken belki de:

"Benim yârim yaylalarda oturur," dediler ya da

Bu dağlar kömürdendir,
Geçen gün ömürdendir,
Feleğin bir kuşu var,
Pençesi demirdendir

türküsünü söylediler... Her düğümde bir sevgi attılar. Eğer tezgâha ben otursaydım Abdurrahim Karakoç ağabeyin şiirini okurdum, defalarca...

Sen Varsın

Gönül tezgâhında şiir dokudum
İplik iplik nakışında sen varsın
Aşk yolunun kanununu okudum
Madde madde yokuşunda sen varsın

Fikir vadisinden bir ırmak geçer
Eğilir serviler suyundan içer
Bağrında ay doğar zambaklar açar
Sessiz sessiz akışında sen varsın

Öz suyusun hayat denen şişenin
Nedenisin keder ile neşenin

Sevda cephesinde şehit düsenin
Donuk donuk bakışında sen varsın

Hep senin renginde görünür bahar
Yaprakta yeşilin gülde kokun var
Yama yama kalbimdeki yaralar
Sıra sıra dikişinde sen varsın

Gidip de yorulma çok uzaklara
Sen seni gel benim içimde ara
Umut güneşimin mor bulutlara
Girip girip çıkışında sen varsın

SUYU BULMAK

Hani su, ateş ve güven çok samimi üç arkadaş imiş, uzun yıllar sonra ayrılmak zorunda kalmışlar. Şimdiki gibi bırakın büyükleri, ilkokul çağındaki çocukların elinde bile olan cep telefonu falan da olmadığından haberleşmeleri de imkânsız. Su "Beni bulmak kolay, nerede bir yeşillik varsa orada beni bulabilirsiniz," demiş. Ateş "Beni bulmak daha kolay, nerede bir duman varsa, ben oradayım," demiş. Güven de "Beni kaybetmeyin, kaybederseniz bir daha bulamazsınız," diye cevap vermiş.

Biz suyu, dolayısıyla yeşilliği bulduk efendim. Rahmetli babam yaklaşık bir buçuk kilometre öteden, bir dağ başından bu suyu zamane bir Ferhat fedakârlığıyla getirmişti.

Burası da tarlamızda bir huzur köşesi. Yeşillikler arasında, su, kuş sesleri duya duya şiir okumak da hoş...

GÖZLERİN

Gözlerin Leyla'da yunmuş can suyu,
Sevdayı zamana sunar gözlerin.
Ah'lı gecelerde bölüp uykuyu,
Gelir başucuma konar gözlerin.

Gâh yar ışığını bekletir nurda,
Gâhi âşık eder kuzuyu kurda,
Dağlarda göklere komşu olur da,
Sonra yüreğime iner gözlerin.

Kalbimin üstüne çökerken duman,
Yıllara vedanın efkârı yaman,